

Marital Satisfaction in Different Patterns of mate selection; a Quran-Based Approach

Behmanesh F.¹ *PhD*, Gholipour Goodarzi F.* *MSc*, Bakouei F.² *PhD*

*Education & Training Office, Babol, Iran

¹Social Determinants of Health Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

²Infertility and Health Reproductive Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

Abstract

Aims: In different societies, the continuation of marriage and its satisfaction are increasingly decreasing. Since the patterns of spouse-selecting have changed from traditional to modern, and some scholars have shown the relationship between these two variables, this study aimed to investigate marital satisfaction in different patterns of marriage, and analysis of the results was done by using some Quran verses.

Instrument & Methods: In this cross-sectional study in 2014, 880 married women in reproductive age (15-49 years) in Babol City, Iran, were selected through multi-stage cluster sampling. The spouse-selecting style questionnaire was used to examine marital satisfaction patterns and the Walter and Hudson marital satisfaction questionnaire was used to assess the marital satisfaction. Data analysis was performed in SPSS 21 software, using Chi-square, independent T-test and logistic regression tests. The overall results were analyzed by looking at Quranic verses.

Findings: Autonomy in choosing a spouse, level of education, economic status and the pattern of marriage were effective in marital satisfaction. Marital satisfaction was 1.98 times higher among women who had a high degree of autonomy in choosing a spouse than women who did not have autonomy. Marital satisfaction in women with primary and secondary education was 40% lower than that of women with university education. Marital satisfaction in women with low economic status was 65% lower than women with high economic status. Marital satisfaction was 2.23 times higher among women who had a combined marriage pattern ($p < 0.05$). This result was confirm to verses 5 of Sura Maedeh, 25 of Sura Nisa and 235 of Sura Baqar, which prohibited secret friendships before marriage.

Conclusion: Mixed marriage pattern in women leads to more marital satisfaction compared to modern marriage.

Keywords

Marriage [<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/68008393>]

Marriage Patterns [<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/?term=Marriage+Patterns>]

Mate selection [<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh/?term=mate+selection>]

* Corresponding Author

Tel: +98 (11) 32209063

Fax: +98 (11) 32193699

Post Address: Department of Theology, Babol University of Medical Sciences, Ganjafrooz Street, Babol, Mazandaran Province, Iran

f24farzan45@gmail.com

Received: July 27, 2017

Accepted: November 20, 2017

ePublished: January 18, 2018

رضایت زناشویی در الگوهای مختلف همسرگزینی؛ رویکرد مبتنی بر قرآن

فرشته بهمنش PhD

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی موثر بر سلامت، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

فرزان قلی‌پور گودرزی* MSc

اداره آموزش و پرورش، بابل، ایران

فاطمه باکوئی PhD

مرکز تحقیقات بهداشت باروری و ناباروری، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

چکیده

اهداف: در جوامع مختلف تداوم زندگی زناشویی و رضایت از آن به طور فزاینده‌ای در حال کاهش است. از آنجایی که الگوهای همسرگزینی از سنتی به مدرن تغییر یافته است و برخی محققان ارتباط این دو متغیر را نشان داده‌اند، مطالعه حاضر با هدف بررسی رضایت زناشویی در الگوهای مختلف همسرگزینی و تحلیل نتایج حاصل با استفاده از برخی آیات قرآن انجام شد.

ابزار و روش‌ها: در این مطالعه مقطعی در سال ۱۳۹۳، ۸۸۰ زن متأهل در سنین باروری (۴۹-۱۵ساله) در شهرستان بابل به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. پرسش‌نامه سبک‌های همسرگزینی برای بررسی الگوهای همسرگزینی و پرسش‌نامه رضایت زناشویی و لتر و هودسون، برای ارزیابی رضایت زناشویی مورد استفاده قرار گرفت. تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS 21 و توسط آزمون‌های مجذور کلی، T مستقل و رگرسیون لجستیک انجام شد. نتایج کلی با نگاهی به آیات قرآن مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: استقلال در انتخاب همسر، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و الگوی همسرگزینی در رضایت زناشویی موثر بودند. رضایت زناشویی در زنانی که استقلال زیادی در انتخاب همسر داشتند، ۱/۹۸ برابر بیشتر از زنانی بود که استقلال نداشتند. رضایت زناشویی در زنان با تحصیلات ابتدایی و راهنمایی، ۴۰٪ پایین‌تر از زنان با تحصیلات دانشگاهی بود. رضایت زناشویی در زنان دارای وضعیت اقتصادی پایین، ۶۵٪ کمتر از زنان دارای وضعیت اقتصادی بالا بود. رضایت زناشویی در زنانی که الگوی همسرگزینی ترکیبی داشتند، ۲/۲۳ برابر بیشتر از زنانی بود که الگوی همسرگزینی مدرن داشتند ($p < 0.05$) که این نتیجه منطبق بر آیات شماره ۵ سوره مائده، ۲۵ سوره نساء و ۲۳۵ سوره بقره بود که از دوستی‌های مخفیانه قبل از ازدواج منع شده است.

نتیجه‌گیری: الگوی همسرگزینی ترکیبی در زنان در مقایسه با الگوی همسرگزینی مدرن، موجب رضایت زناشویی بیشتر می‌شود. کلیدواژه‌ها: ازدواج، الگوهای ازدواج، انتخاب همسر

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۵/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۰۸/۲۹

*نویسنده مسئول: f24farzan45@gmail.com

مقدمه

از لحاظ تاریخی، ازدواج تعهدی ماندگار بین زوج است. همه مذاهب دنیا تقدس ازدواج را باور دارند. بنابراین می‌توان گفت، ازدواج یک ضرورت اجتماعی، حفاظت اخلاقی و ناجی خانواده به عنوان واحد اساسی جامعه ایرانی است. همه جوامع سعی در محکوم کردن و کنترل عناصری دارند که سبب بی‌اهمیت جلوه‌دادن این نهاد مقدس می‌شود. به‌همین دلیل طلاق، پدر و مادر مجرد و زندگی مشترک بدون ازدواج، در بسیاری از جوامع، تابو به‌شمار می‌رود و ازدواج، امن‌ترین کانال برای پذیرش اجتماعی و تحرک رو به بالا است [1].

ازدواج، اقتضای طبیعت انسان است و زوجیت در تمام موجودات وجود دارد [2]، "منزه است خدایی که تمام موجودات عالم، از جمله گیاهان، انسان‌ها و آنچه را نمی‌دانند به‌صورت زوج آفرید" (یس، آیه ۳۶). در آیات و روایات، توصیه‌هایی در زمینه ازدواج آمده است

که به طور خلاصه عبارتند از: الف) شناخت ویژگی‌های همسر قبل از ازدواج [3] که امام صادق^(ع) در این مورد فرموده‌اند که "زن همانا گردنبندی است، نیک بنگر که چه گردنبندی را به گردنت آویزان می‌کنی"; ب) هم‌تابودن همسران [4] که پیامبر خدا^(ص) فرموده‌اند "وقتی که اشخاص هم‌شان به خواستگاری دختران شما آمدند، به آنها دختر دهید و در کار آنها منتظر حوادث نباشید"; ج) عدم رابطه نامشروع و پنهانی قبل از ازدواج، آیه ۲۳۵ سوره بقره، آیه ۵ سوره مائده و آیه ۲۵ سوره نساء؛ د) رضایت از ازدواج [5]، در این باره کسی از امام صادق^(ع) سؤال کرد: "من می‌خواهم با زنی ازدواج کنم، ولی پدر و مادرم مایلند با دیگری ازدواج کنم. ایشان فرمودند با زنی که خودت مایل هستی ازدواج کن و زنی را که پدر و مادرت (بدون رضایت تو) انتخاب کرده‌اند، رها کن"; و) شیوه خواستگاری [6] که حضرت امیرالمومنین^(ع) فرموده‌اند "مراسم ازدواج را آشکار برگزار کنید و خواستگاری را پنهان".

ازدواج مناسب نه تنها سبب آرامش زوج می‌شود بلکه سبب کاهش میزان بیماری و افزایش طول عمر نیز می‌شود. همچنین سبب افزایش طول مدت ازدواج و تأثیرات مثبت روی رفتارهای شخصی و ارتباطی افراد می‌شود [7]. اما پیامدهای ازدواج نامناسب، نه تنها موجب مشکلاتی برای زوجین می‌شود، بلکه فرزندان و جامعه را نیز درگیر می‌کند. اختلال در ازدواج سبب افسردگی، اختلال در سلامت جسمی و اختلال عملکرد شغلی می‌شود. موسسه ملی سلامت روان ایالات متحده طی گزارشی اختلال در ازدواج را عامل بسیاری از مشکلات بیماران روانی بستری در بخش روانی بیمارستان‌ها برشمرده است [8].

رضایت زناشویی به عنوان احساس ذهنی از خوشبختی، رضایت و لذت تجربه‌شده با همسر، با توجه به تمام جنبه‌های فعلی ازدواج، تعریف شده است [7]. رضایت زناشویی می‌تواند انعکاسی از میزان شادی افراد از روابط زناشویی یا ترکیبی از خشنودبودن به واسطه بسیاری از عوامل مختص رابطه زناشویی باشد [9]. در جوامع مختلف، تداوم زندگی زناشویی و رضایت از آن به طور فزاینده‌ای در حال کاهش است. طی دهه‌های اخیر، عوامل موثر بر رضایت زناشویی، مورد توجه روان‌شناسان، محققان خانواده و جامعه‌شناسان بوده است. منابع موجود، عوامل متعددی را به عنوان عوامل تأثیرگذار بر رضایت زناشویی مطرح کرده‌اند. از جمله سطح تحصیلات زوجین، وجود فرزند، تقسیم وظایف خانگی، وقت‌گذراندن باهم، روابط جنسی [1]، مسایل اجتماعی و اقتصادی، ویژگی‌های شخصیتی زوج، کیفیت روابط با خانواده اصلی و چگونگی تجارب کودکی [8].

پژوهشگران دیگری نشان می‌دهند که تعاملات قبل از ازدواج، رضایت زناشویی بعد از ازدواج را تحت تأثیر قرار می‌دهد. اما در پژوهش‌های مختلف نتایج متناقضی ذکر شده است. به عنوان مثال، مظاهری و همکاران به این نتیجه دست یافته‌اند که رضایت از زندگی به طور معنی‌داری با سبک‌های همسرگزینی ارتباط دارد و با گذر زمان، رضایت از زندگی زنانی که همسرگزینی مدرن داشتند یا به عبارتی شیفتگی و ارتباط قبل از ازدواج با همسر خود داشتند، کمتر شده و نسبت به دیگر سبک‌های همسرگزینی رضایت از زندگی پایین‌تری را گزارش کردند [10].

امروزه، فرآیند شکل‌گیری ازدواج و تشکیل خانواده دچار تغییراتی شده است. یکی از این تغییرات، مربوط به نوع انتخاب همسر است [11]. در گذشته، انتخاب همسر بیشتر توسط والدین یا یکی از اعضای فامیل و بر اساس مصلحت خانوادگی صورت می‌گرفته است اما امروزه نقش جوانان در انتخاب همسر، افزایش یافته و الگوی

مطالعه شامل متاهل بودن، داشتن سن ۴۹-۱۵ سال، عدم وجود بیماری‌های شناخته شده مانند معلولیت شدید ذهنی و اختلالات روانی که قادر به پاسخگویی به سئوال‌ات پرسش‌نامه نباشند و معیارهای خروج از مطالعه، عدم پاسخ به حداکثر ۲۰٪ کل سئوال‌ات پرسش‌نامه بود.

برای ارزیابی رضایت زناشویی، از پرسش‌نامه رضایت زناشویی *والتر و هودسون* استفاده شد. این پرسش‌نامه شامل ۲۵ سؤال است که پاسخ آنها بر اساس طیف لیکرت هفت‌گزینه‌ای از "هیچ‌گاه" تا "همیشه" نمره‌گذاری شده است که بنا به اظهار *ثنایی* و همکاران، توسط *والتر و هودسون* با هدف اندازه‌گیری مشکلات رابطه زناشویی طراحی شده است و برای اندازه‌گیری میزان، شدت یا دامنه مشکلات زن و شوهر مورد استفاده قرار می‌گیرد [21]. اعتبار این آزمون به روش آلفای کرونباخ، ۰/۹۷ و با استفاده از روش بازآزمایی ۰/۹۳ به دست آمده است [22].

برای تعیین گویه‌های مربوط به الگوهای همسرگزینی، با برگزاری پانل متخصصان، پرسش‌نامه نهایی، طراحی و بررسی روان‌سنجی ابزار انجام شد. روان‌سنجی ابزار، شامل مراحل تعیین روایی صوری کمی و کیفی و تعیین روایی محتوای کمی و کیفی بود. به منظور بررسی روایی محتوای کمی، از دو شاخص نسبت روایی محتوای (CVR) و ایندکس روایی محتوای (CVI) استفاده شد. برای بررسی پایایی، پرسش‌نامه طی دو مرحله، به فاصله دو هفته توسط ۲۰ نفر از زنان متاهل سنین باروری، تکمیل و سپس نمرات کسب‌شده در این دو مرحله با استفاده از آزمون ضریب همبستگی با هم مورد مقایسه قرار گرفتند. پس از این مراحل پرسش‌نامه توسط نمونه‌ها تکمیل شدند و در نهایت نتایج با استفاده از آیات قرآن مورد تحلیل قرار گرفتند.

تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار SPSS 21، از طریق آزمون کای دو جهت مقایسه رضایت زناشویی در مدت ازدواج، الگوهای همسرگزینی مختلف، رضایت زمان ازدواج، استقلال در انتخاب همسر، وضعیت اقتصادی و تحصیلات و از آزمون T مستقل برای ارتباط رضایت زناشویی با سن زن، سن همسر، تفاوت سنی زوجین، سن ازدواج، فاصله عقد تا ازدواج و ازدواج تا حاملگی اول و از آزمون رگرسیون لجستیک جهت بررسی اثر متغیرهای استقلال در انتخاب همسر، آشنایی قبل از ازدواج، سطح تحصیلات و وضعیت اقتصادی در رضایت زناشویی الگوهای مختلف همسرگزینی صورت گرفت.

یافته‌ها

تعداد ۸۸۰ زن در دامنه سنی ۴۹-۱۵ سال در پژوهش شرکت کردند. اکثر نمونه‌ها (۴۲/۲٪) در گروه سنی ۳۵-۲۶ سال قرار داشتند و سطح تحصیلات بیشتر آنها (۳۶/۷٪) دبیرستان و دیپلم بود (جدول ۱).

ارتباط رضایت زناشویی با مدت ازدواج (>۱۰سال، ۱۹-۱۰، ۳۰-۲۰ و <۳۰ سال) و رفتارهای باروری (تعداد فرزند، بارداری ناخواسته و سقط) معنی‌دار نبود ($p>0/05$). همچنین تفاوت معنی‌داری در ارتباط با رضایت زناشویی و سن زن، سن همسر، تفاوت سنی زوجین، سن ازدواج، فاصله عقد تا ازدواج و ازدواج تا حاملگی اول مشاهده نشد ($p>0/05$).

رضایت زناشویی در الگوهای همسرگزینی سنتی، مدرن و ترکیبی معنی‌دار بود ($p<0/001$). میزان رضایت زناشویی در الگوی ازدواج مدرن و ترکیبی نسبت به الگوی ازدواج سنتی، بیشتر بود ($p<0/001$). همچنین تفاوت معنی‌داری در رضایت زناشویی

همسرگزینی از شکل سنتی، یعنی ترتیب‌داده‌شده و با انتخاب والدین، به شکل مدرن و با انتخاب زوج، تغییر کرده است [12-14].

هر چند انتخاب همسر یک مساله شخصی است و بستگی به انتخاب‌ها و علاقه‌های فرد دارد اما در واقع تحت تاثیر خانواده، جامعه و فرهنگ قرار دارد [15]. بر این اساس، الگوهای همسرگزینی متفاوتی وجود خواهد داشت. همسرگزینی سنتی که با عنوان ازدواج ترتیب‌داده‌شده نیز شناخته می‌شود، زمانی صورت می‌گیرد که شریک زندگی توسط پدر و مادر، با یا بدون رضایت فرد انتخاب می‌شود؛ بدون هیچ یا کمترین تعامل بین دو فردی که قرار است با هم ازدواج کنند. همسرگزینی مدرن با نقش ناچیز یا عدم نقش پدر و مادر در انتخاب همسر و انتخاب زوج توسط خود آنها و تعامل قبل از ازدواج شناخته می‌شود [16، 17]. نتایج مطالعه کو و همکاران در نپال نشان می‌دهد که امروزه جوانان بیشتر تمایل به ازدواج عاشقانه دارند تا ازدواج سنتی به طوری که میزان این نوع ازدواج در مناطق شهری، در افراد زیر ۱۵ سال، ۱۰٪ و در افرادی که بین ۲۲-۱۸ سال ازدواج کرده بودند، ۳۶٪ بود [18].

در واقع ازدواج مدرن یا ازدواج بر مبنای عشق، از لحاظ تاریخی بسیار نوظهور است. بر این اساس، اضطراب انتخاب همسر و تشکیل خانواده و در مواردی در نظرنگرفتن اولویت‌های خانواده و تصمیمات کاملاً احساسی، می‌تواند بر متغیرهای پس از ازدواج از جمله رضایت زناشویی تاثیرگذار باشد [19]. لازم به ذکر است که در پژوهش قبلی پژوهشگر که در شهرستان بابل انجام شده، سه الگوی همسرگزینی سنتی، مدرن و ترکیبی شناسایی شده است. بر اساس نتایج این پژوهش، الگوی همسرگزینی شامل طیفی از سنتی تا مدرن است. الگوی ازدواج سنتی که در یک سر طیف قرار دارد، شامل عدم رضایت در انتخاب همسر و عدم وجود تعامل قبل از ازدواج است. الگوی ازدواج مدرن در سر دیگر طیف، شامل وجود دوستی و تعامل قبل از ازدواج و رضایت یا عدم رضایت در زمان ازدواج و الگوی همسرگزینی ترکیبی شامل مواردی بین این دو الگو است. یعنی عدم تعامل و دوستی قبل از ازدواج همراه با رضایت حین ازدواج [20]. طی دهه‌های اخیر، نرخ طلاق روند افزایشی داشته است. این نرخ در سال ۱۳۸۳، به ازای هر ۹/۸ ازدواج، یک طلاق بود، در صورتی که در سال ۱۳۹۲ به ازای هر ۵/۴ ازدواج یک مورد طلاق ثبت شده است [19].

با توجه به آنچه ذکر شد، نیاز به انجام پژوهشی در زمینه عوامل موثر بر رضایت زناشویی وجود دارد و از طرفی به دلیل عدم انجام چنین مطالعه‌ای در شهرستان بابل، مطالعه حاضر با هدف بررسی رضایت زناشویی در الگوهای مختلف همسرگزینی (ازدواج سنتی و ازدواج مدرن و الگوی ترکیبی)، متغیرهای دموگرافیک، آشنایی قبل از ازدواج، رضایت زمان ازدواج، استقلال در انتخاب همسر، وضعیت اقتصادی، میزان تحصیلات زنان متاهل سنین باروری با توجه به آیات قرآن صورت گرفت.

ابزار و روش‌ها

مطالعه مقطعی حاضر، بخشی از یک مطالعه ترکیبی (کمی و کیفی) است که بین زنان متاهل در سنین باروری (۴۹-۱۵ساله) شهرستان بابل، در سال ۱۳۹۳ اجرا شد. با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، تعداد ۸۸۰ زن متاهل روستایی و شهری از چهار منطقه جغرافیایی از مناطق شش‌گانه بابل انتخاب شدند. پژوهش با مجوز کتبی از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی تهران و دانشگاه علوم پزشکی بابل صورت گرفت. معیارهای ورود به

زوجینی که آشنایی قبل از ازدواج داشتند و آنها که نداشتند، وجود داشت ($P < 0/05$). در تعداد بیشتری از نمونه‌هایی که آشنایی قبلی جدول ۱) توزیع فراوانی مطلق و نسبی مشخصات جمعیتی- اجتماعی زنان متاهل سنین باروری (۴۹-۱۵ساله) شهرستان بابل (۸۸۰ نفر)

متغیر	تعداد (درصد)
سن (سال)	
۱۵-۲۵	۱۱۱ (۱۲/۶)
۲۶-۳۵	۳۷۱ (۴۲/۲)
۳۶-۴۵	۲۹۳ (۳۳/۳)
۴۶-۴۹	۱۰۵ (۱۱/۹)
وضعیت اقتصادی	
خیلی ضعیف	۲۰ (۲/۳)
ضعیف	۱۶۴ (۱۸/۶)
متوسط	۵۳۴ (۶۰/۷)
خوب	۱۶۰ (۱۸/۲)
خیلی خوب	۲ (۰/۲)
سطح تحصیلات	
بی‌سواد	۳۸ (۴/۳)
ابتدایی	۱۴۹ (۱۶/۹)
راهنمایی	۱۵۲ (۱۷/۳)
دبیرستان/دیپلم	۳۲۳ (۳۶/۷)
فوق دیپلم/لیسانس	۱۸۶ (۲۱/۱)
فوق لیسانس و بالاتر	۲۷ (۳/۱)
حوزوی	۵ (۰/۶)
وضعیت اشتغال فعلی	
بیکار	۶۲۵ (۷۱/۰)
کشاورز	۱۳ (۱/۵)
کارگر	۲۴ (۲/۸)
کارمند	۹۳ (۱۰/۶)
آزاد	۹۱ (۱۰/۳)
متخصص (مهندسی، پزشکی و قضات)	۹ (۱/۰)
مدیران	۱ (۰/۱)
دانشجو	۲۴ (۲/۷)
محل تولد	
شهر	۳۴۹ (۳۹/۷)
روستا	۵۳۱ (۶۰/۳)
محل سکونت فعلی	
شهر	۴۸۵ (۵۵/۱)
روستا	۳۹۵ (۴۴/۹)
سن ازدواج (سال)	
کمتر از ۱۵	۱۱۴ (۱۳/۰)
۱۵-۱۹	۴۲۴ (۴۸/۲)
۲۰-۲۵	۲۷۵ (۳۱/۳)
۲۶-۳۰	۵۵ (۶/۲)
۳۱-۳۵	۹ (۱/۰)
بالاتر از ۳۵	۳ (۰/۳)
تعداد ازدواج	
یک بار	۸۶۲ (۹۸/۰)
دوبار	۱۸ (۲/۰)
زندگی با فامیل (۲سال اول ازدواج)	
با حداقل یکی از اعضای خانواده خودم	۲۶ (۲/۹)
با حداقل یکی از اعضای خانواده شوهرم	۴۰۹ (۴۶/۵)
هیچ‌کدام	۴۴۵ (۵۰/۶)
نسبت همسر	
خویشاوند	۱۵۳ (۱۷/۴)
غیرخویشاوند (با آشنایی قبلی)	۲۲۵ (۲۵/۶)
غیرخویشاوند (بدون آشنایی قبلی)	۵۰۲ (۵۷/۰)
وضعیت اشتغال قبل از اولین بارداری	
بیکار	۶۷۷ (۷۶/۹)
کشاورز	۱۶ (۱/۸)
کارگر	۱۳ (۱/۵)
کارمند	۷۹ (۹/۰)
آزاد	۵۶ (۶/۴)
متخصص (مهندسی، پزشکی و قضات)	۵ (۰/۵)
مدیران	۱ (۰/۱)
دانشجو	۳۳ (۳/۸)

داشتند، رضایت زناشویی وجود داشت. زنانی که در زمان ازدواج، رضایت بیشتری از ازدواج خود ($P < 0/001$) و استقلال بیشتری در انتخاب همسر داشتند ($P < 0/001$)، میزان رضایت زناشویی بیشتر بود. در وضعیت اقتصادی بالاتر میزان رضایت زناشویی بیشتر از وضعیت اقتصادی پایین‌تر بود ($P < 0/001$). زنانی که تحصیلات بالاتر داشتند نیز رضایت زناشویی بیشتر داشتند ($P < 0/001$).

متغیر استقلال در انتخاب همسر، سطح تحصیلات، وضعیت اقتصادی و الگوی همسرگزینی در رضایت زناشویی موثر بودند. بدین صورت که در خانم‌هایی که استقلال زیادی در انتخاب همسر داشتند، نسبت به آنها که استقلال نداشتند، میزان رضایت زناشویی، ۱/۹۸ برابر بیشتر بود. در افراد با تحصیلات ابتدایی و راهنمایی نسبت به دانشگاهی، میزان رضایت زناشویی، ۴۰٪ پایین‌تر بود. در وضعیت اقتصادی پایین نسبت به وضعیت اقتصادی بالا، رضایت زناشویی، ۶۵٪ کمتر بود و کسانی که الگوی همسرگزینی ترکیبی داشتند نسبت به مدرن، ۲/۲۳ برابر رضایت زناشویی بیشتری داشتند (جدول ۲).

جدول ۲) نتایج رگرسیون لجستیک چندمتغیره پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی زنان سنین ۱۵-۴۹سال (۸۸۰ نفر)

متغیر	OR	CI 95%	سطح معنی‌داری
استقلال در انتخاب همسر			
اصلا	-	-	
خیلی زیاد	۱/۹۸	۱/۲۰-۳/۲۶	۰/۰۰۷
تاحدودی	۱/۱۴	۰/۷۱-۱/۸۲	۰/۵۷۷
رضایت حین ازدواج			
اصلا	-	-	
خیلی زیاد	۱/۰۶	۰/۵۲-۲/۱۲	۰/۱۸۶
تا حدودی	۰/۷۳	۰/۳۷-۱/۴۴	۰/۳۷
آشنایی قبل از ازدواج			
خیر	-	-	
بلی	۱/۴۳	۰/۹۹-۲/۰۵	
تحصیلات			
دانشگاهی	-	-	
ابتدایی و راهنمایی	۰/۶۰	۰/۳۷-۰/۹۵	۰/۰۳
دبیرستان و دیپلم	۰/۶۹	۰/۴۴-۱/۰۸	۰/۱۱
سطح اقتصادی			
بالا	-	-	
پایین	۰/۳۵	۰/۲۰-۰/۶۰	۰/۰۰۱
متوسط	۰/۸۳	۰/۵۲-۱/۳۲	۰/۴۳
الگوی همسرگزینی			
مدرن	-	-	
سنتی	۰/۹۶	۰/۴۴-۲/۰۷	۰/۹۲
ترکیبی	۲/۲۲	۱/۲۶-۳/۹۳	۰/۰۰۶

بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی رضایت زناشویی در الگوهای مختلف همسرگزینی (ازدواج سنتی و ازدواج مدرن و الگوی ترکیبی)، متغیرهای دموگرافیک، آشنایی قبل از ازدواج، رضایت زمان ازدواج، استقلال در انتخاب همسر، وضعیت اقتصادی، میزان تحصیلات زنان متاهل سنین باروری با توجه به آیات قرآن صورت گرفت.

یکی از جنبه‌های نوآوری این پژوهش وجود الگویی از همسرگزینی به نام الگوی ترکیبی و بررسی میزان رضایت زناشویی در آن بود که این الگو تاکنون در هیچ پژوهشی بررسی نشده است. از دیگر جنبه‌های نوآوری این پژوهش، تحلیل نتایج یک پژوهش علمی-پژوهشی بزرگ با تعداد نمونه زیاد با استفاده از آیات قرآن بود. پس از ورود متغیرهای مرتبط با رضایت زناشویی مانند استقلال در

ازدواج می‌کنند^[20]. شاید علت بالا بودن رضایت زناشویی در این الگو، داشتن استقلال در انتخاب همسر، در نظر گرفتن رضایت آنان برای انتخاب، وجود رضایت خانواده‌ها، در نظر گرفتن تجارب آنها در امر ازدواج و عدم دوستی و شیفتگی قبل از ازدواج که در واقع سبب انتخاب آگاهانه‌تر می‌شود، باشد.

امروزه گرایش جوانان بیشتر به سمت الگوی ازدواج مدرن است و متأسفانه این سبک همسرگزینی رو به افزایش است. غافل از اینکه این ارتباطات قبل از ازدواج، کاهش میزان رضایت زناشویی بعد از ازدواج و افزایش میزان طلاق را در پی دارد. هر چند استقلال در انتخاب همسر از عوامل افزایش رضایت زناشویی است، اما این مساله به معنای نادیده گرفتن نقش و اهمیت خانواده نیست. بنابراین باید برنامه‌هایی طراحی شود تا جوانان قبل از ازدواج آگاهی‌های لازم را نسبت به عواقب سبک همسرگزینی مدرن کسب کنند.

دوستی‌های قبل از ازدواج، مشکلاتی برای دختر و پسر از جمله احساس گناه به سبب ناخشنودی خداوند از این ارتباط، ایجاد آسیب‌های روحی، عاطفی، معنوی، کاهش ازدواج و محرومیت از منافع آن، بالا رفتن آستانه تحریک جنسی پس از ازدواج که سبب کاهش لذت جنسی و تخریب رابطه زناشویی می‌شود، آسیب‌رساندن به زنان عفیف، آسیب‌های مربوط به سلامت در اثر رواج اخلاق مدرن جنسی و بیماری‌های مقاربتی، گسترش سوء استفاده جنسی و افزایش تعداد کودکان بی‌سرپرست ایجاد می‌کند^[26].

خداوند دختران و پسران را از ملاقات‌های پنهانی نهی کرده است که در آیات ۲۳۵ از سوره بقره و ۵ از سوره مبارکه و ۲۵ از سوره نساء اشاره کرده است^[27]؛ "و گناهی بر شما نیست که (به طور کنایه) از زانی که در عده وفات و یا در غه طلاق غیررجعی هستند، خواستگاری کنید، یا (تصمیم خود را) در دل نهان دارید. خداوند می‌داند که شما آنها را یاد خواهید کرد، ولی با آنها وعده پنهانی (برای ازدواج مخفیانه) نداشته باشید، مگر آنکه (به کنایه) سخن پسندیده بگویید، ولی (در هر حال) اقدام به عقد ازدواج ننمایید تا مدت مقرر به سرآید و بدانید که خداوند آنچه را که در دل دارید می‌داند، پس از (مخالفت با) او بپرهیزید و بدانید خداوند آمرزنده و بردبار است" (بقره، آیه ۲۳۵).

"امروز چیزهای پاکیزه برای شما حلال شده و طعام کسانی که اهل کتابند برای شما حلال و طعام شما برای آنان حلال است و (بر شما حلال است ازدواج با) زنان پاکدامن از مسلمان و زنان پاکدامن از کسانی که پیش از شما کتاب (آسمانی) به آنان داده شده به شرط آنکه مهرایشان را به ایشان بدهید در حالی که خود پاکدامن باشید نه زناکار و - و هر کس در ایمان خود شک کند قطعاً عملش تباه شده و در آخرت از زیانکاران است" (مائده، آیه ۵)^[2].

"ناگفته نماند که در دنیای امروز که بسیاری از رسوم جاهلی در اشکال مختلف زنده شده است نیز این تفکر به وجود آمده است که انتخاب دوست زن یا مرد برای افراد مجرد بی‌مانع است. نه تنها به شکل پنهانی، آنگونه که در زمان جاهلیت قبل از اسلام وجود داشت، بلکه به شکل آشکار نیز هم در حقیقت دنیای امروز در آلودگی و بی‌بند و باری جنسی از زمان جاهلیت پا را فراتر نهاده است، زیرا اگر در آن زمان تنها انتخاب دوست پنهانی را مجاز می‌دانستند، اینها آشکارش را نیز بی‌مانع می‌دانند و حتی با نهایت وقاحت به آن افتخار می‌کنند، این رسم ننگین که یک فحشای

انتخاب همسر، رضایت زمان ازدواج، آشنایی قبل از ازدواج، سطح تحصیلات و وضعیت اقتصادی نتایج نشان داد که در الگوی همسرگزینی ترکیبی، میزان رضایت زناشویی بیش از دو برابر الگوی ازدواج مدرن بود و در واقع، تفاوت معنی‌داری در الگوهای همسرگزینی مدرن و سنتی مشاهده نشد. از تفاوت‌های پژوهش حاضر با پژوهش‌های دیگر، وجود الگویی به نام الگوی ترکیبی بود که در همین الگو رضایت زناشویی، متفاوت از الگوی مدرن بود. در جست‌وجوی اینترنتی پژوهشگر هیچ پژوهشی که در آن چنین الگویی با دیگر الگوها مقایسه شده باشد، یافت نشد. فقط در یک پژوهش در چین به چنین الگویی اشاره شده است اما مقایسه‌ای بین این گروه و گروه‌های همسرگزینی سنتی و مدرن از نظر رضایت زناشویی انجام نشده است^[17]. محققان بر این باورند افرادی که ازدواج عاشقانه دارند قبل از ازدواج رابطه‌ای گرم دارند اما به مرور بعد از ازدواج این رابطه سرد می‌شود. اما در ازدواج سنتی کاملاً عکس این مساله صادق است. علت این امر این است که در ارتباطات عاشقانه قبل از ازدواج، به دلیل وجود روابط رمانتیک، واقعیت‌هایی در مورد شریک زندگی آینده نادیده گرفته می‌شود که بعد از ازدواج به مرور زمان، مسایلی از قبیل کارهای خانه، بار مراقبت از کودکان، اضطراب مالی و زندگی دنیوی با یک شریک زندگی واقعی کمتر از حد ایده‌آل، منجر به کمتر شدن احساسات عاشقانه و رضایت زناشویی می‌شود^[17]. مظاهری و همکاران نیز به این نتیجه دست یافته‌اند که تعاملات قبل از ازدواج، رضایت زناشویی بعد از ازدواج را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

به این صورت که رضایت زناشویی زانی که همسرگزینی مدرن (شیفتگی قبلی از ازدواج) داشتند، با مرور زمان کمتر شده و نسبت به دیگر سبک‌های همسرگزینی، رضایت زناشویی پایین تری را گزارش کرده‌اند^[10].

پژوهش جوهری و همکاران مشابه پژوهش حاضر، تفاوتی را در میزان رضایت زناشویی سبک‌های همسرگزینی سنتی و مدرن نشان نداده است^[19]. اما نتایج پژوهش فرهمند، حاکی از آن است که در الگوی همسرگزینی مدرن، رضایت زناشویی بیشتر از الگوی همسرگزینی سنتی است اما این اختلاف برای مردان معنی‌دار بود ولی برای زنان تفاوتی در میزان رضایت زناشویی نیافتند^[23] که همسو با پژوهش حاضر است. قابل ذکر است که در پژوهش فرهمند، جنسیت که به عنوان یکی از فاکتورهای تاثیرگذار بر رضایت زناشویی شناخته شده، مورد بررسی قرار گرفته است^[24, 25].

در پژوهش حاضر نیز با ورود عوامل دیگر، تفاوت معنی‌داری بین دو الگوی سنتی و مدرن در رضایت زناشویی مشاهده نشد و شاید دلیل آن وجود عوامل تاثیرگذار دیگر بر این متغیر است. در الگوی ازدواج مدرن، گشودگی احساسی و برون‌گرایی بیشتر از الگوی ازدواج سنتی است که سهم بسزایی در رضایت زناشویی دارد و در الگوی ازدواج سنتی، به دلیل داشتن وضعیت بهتر در دل‌بستگی ایمن، از رضایت زناشویی بالاتری برخوردار هستند^[19].

در پژوهش حاضر، الگوی همسرگزینی ترکیبی، الگویی بود که نه اجبار الگوی سنتی را برای ازدواج داشتند و نه همانند الگوی مدرن، به دلیل داشتن روابط احساسی قبل از ازدواج، چشمشان را روی برخی واقعیت‌ها در مورد شریک زندگی آینده بسته بودند. در این الگو نقش خانواده بسیار پررنگ‌تر از الگوی مدرن است و معمولاً زوج با/ یا بدون آشنایی قبلی، فقط پس از مراسم خواستگاری، باهم در مورد زندگی آینده صحبت می‌کنند و پس از اینکه همدیگر را شریک مناسبی برای زندگی دیدند، با رضایت خود و خانواده‌ها

آشکار و رسوا محسوب می‌شود از سوغات‌های شومی است که از غرب به شرق انتقال یافته و سرچشمه بسیاری از بدبختی‌ها و جنایات شده است^[28].

آیه ۲۵ سوره نسا به مردان می‌گوید با دخترانی که روابط دوستی مخفیانه‌ای با دیگران داشته‌اند ازدواج نکنید، "و هر کس از شما، که توانایی مالی ندارد تا با زنان آزاد با ایمان ازدواج کند، پس از کنیزان با ایمانی که شما مالک آنید (به زنی بگیرد) و خداوند به ایمان شما دانانتر است. همه از یکدیگر بگریزید، پس (نگویید که من آزادم و تو کنیز. و با اذن صاحبانشان آن کنیزان را به همسری درآورید و مهریه نیکو و به طور شایسته به آنان بدهید، به شرط آنکه پاکدامن باشند، نه اهل فحشا و نه اهل دوست گرفتن‌های پنهانی. پس آنگاه که کنیزان، صاحب همسر شدند، اگر مرتکب زنا شوند، کیفرشان نصف کیفر زنان آزاد است. این (نوع از ازدواج) برای کسانی از شما رواست که از (رنج و فشار بی‌همسری و) افتادن به گناه و زنا بر خود بترسد، با این همه، صبرکردن (و ازدواج نکردن با کنیزان) برایتان بهتر است و خداوند بخشنده و مهربان است" (نساء، آیه ۲۵)^[2].

در آیه اول از ترک دوستی دختران با پسران و در آیه دوم ممنوع بودن دوستی پسران با دختران مطرح شده است. کلمه "اخذان"، جمع "خذن" به معنی دوست و رفیق است، اما معمولاً در مورد کسانی به کار می‌رود که ارتباط با آنها به صورت پنهانی و برای امور نامشروع است. این کلمه در مقابل "مسافحات" به کار رفته است که به معنای کسانی است که زنا می‌کنند و علنی دارند^[29].

در اینجا ممکن است این سؤال پیش آید که با نهي از زنا با تعبیر (غیرمسافحات) نیازی به نهي از گرفتن دوست پنهانی (اخذان) نبوده است. ولی با توجه به اینکه جمعی در جاهلیت عقیده داشتند که تنها زنا آشکار ناپسند است، اما انتخاب دوست پنهانی مانعی ندارد، روشن می‌شود که چرا قرآن مجید به هر دو قسمت تصریح کرده است^[30].

همان‌گونه که از ظاهر این آیات مشخص است اسلام اجازه دوستی قبل از ازدواج را به دختران و پسران نداده است. پس داشتن قصد ازدواج، مجوز این‌گونه ارتباطات پیش از ازدواج نیست. لذا دوستی‌های قبل از ازدواج که اگر منجر به ازدواج شود، در تعریف ازدواج مدرن قرار می‌گیرد، گناه محسوب می‌شود. براساس نتایج این پژوهش و می‌پژوهش‌های مشابه، در اینک ونه ازدواج‌ها رضایت زناشویی کمتر است. در نتیجه احتمال طلاق و جدایی بیشتر از انواع دیگر همسرگزینی است. علت این امر نیز بیشتر به این مساله برمی‌گردد که در دوستی‌های قبل از ازدواج، رفتارهای طرفین به صورت تصنعی و برای جلب رضایت هم است و رفتار و منش واقعی آنها پس از ازدواج نمود پیدا می‌کند که منجر به سرد شدن روابط عاطفی می‌شود. در واقع، پسر و دختر با دوستی قبل از ازدواج به شناخت کاذبی از هم می‌رسند که پس از ازدواج با شناخت حقیقی یکدیگر، روابط صمیمانه قبلی را از دست می‌دهند.

با توجه به اهمیت ازدواج و نقش آن در سرنوشت انسان، اسلام زوج را به بصیرت و شناخت دقیق فرا خوانده است. البته این شناخت دقیق باید با اجازه والدین و نه به صورت پنهانی صورت گیرد. قرآن، کتاب راهنمای زندگی است. در نتیجه، جامعه ایرانی و مسئولان فرهنگی جامعه، خصوصاً در سنین قبل از ازدواج و در دانشگاه‌ها، باید جوانان را بیش از پیش به معارف نورانی قرآن آشنا کنند تا در کلیه مراحل زندگی از این کتاب الهی، درس بگیرند و راهکارهای قرآنی را در نظر بگیرند تا به سعادت ابدی برسند.

از محدودیت‌های این پژوهش استفاده از مقیاس رضایت زناشویی والتر و هودسون بود که در عین حال که پرسش‌نامه‌ای پایا و رواست، رضایت زناشویی را فقط به صورت کیفی بررسی و به دو دسته راضی و ناراضی تقسیم‌بندی کرده است. لازم به ذکر است که این مطالعه مقطعی، بخشی از یک مطالعه بزرگ ترکیبی (کمی و کیفی) مربوط به رفتارهای باروری زنان بود و به دلیل وجود سئوالات زیاد در حیطه‌های باروری، پژوهشگر ناگزیر از این پرسش‌نامه که دارای سئوالات کمتر نسبت به دیگر پرسش‌نامه‌های رضایت زناشویی بود، برای بررسی رضایت زناشویی استفاده کرد تا دقت پاسخ‌دهندگان در تکمیل پرسش‌نامه کاهش نیابد.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده از پرسش‌نامه‌های دقیق‌تر مانند پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ استفاده شود.

نتیجه‌گیری

داشتن الگوی همسرگزینی ترکیبی، آشنایی قبل از ازدواج، رضایت زمان ازدواج، استقلال بالا در انتخاب همسر، سطح تحصیلات بالا، وضعیت اقتصادی بالا با رضایت زناشویی بیشتر در زنان ارتباط دارد. ولی متغیرهای دموگرافیک (سن و سن همسر، تفاوت سنی زوجین، سن ازدواج، فاصله عقد تا ازدواج و ازدواج تا حاملگی اول) ارتباطی با رضایت زناشویی ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از دانشگاه علوم پزشکی تهران برای حمایت مالی و از دانشگاه علوم پزشکی بابل برای حمایت از انجام این طرح تشکر و قدردانی می‌نمایم.

تأییدیه اخلاقی: این پژوهش توسط کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی تهران با شماره ۹۲-۱۳-۱۲۹۷ به تأیید رسیده است.

تعارض منافع: نویسندگان این مقاله هیچ گونه تعارض منافی را اعلام نکرده‌اند.

سهم نویسندگان: فرشته بهمنش (نویسنده اول)، پژوهشگر اصلی/نگارنده مقاله/نگارنده بحث (۴۰٪)؛ فرزانه قلی‌پور گودرزی (نویسنده دوم)، پژوهشگر کمکی/نگارنده مقدمه (۳۰٪)؛ فاطمه پاکویی (نویسنده سوم)، پژوهشگر کمکی/روشناس/تحلیلگر آماری (۳۰٪).

منابع مالی: این پژوهش، از طرف معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی تهران حمایت مالی شده است.

منابع

- 1- Ayub N. Development of marital satisfaction scale. Pak J Clin Psychol. 2010;9(1):19-34.
- 2- Makarem Shirazi N. Tafsire Nemoneh. 2nd volume. Tehran: DarolKetabeleslamieh. 2001. [Persian]
- 3- Hore Ameli M. Vasaal-Alshea. 20th Volume. Qom: Faroos; 2015. [Persian]
- 4- Mohammad-ibn Abdollah. NahjolFasaheh. Payandeh A, translator. Tehran: Donya-ye Danesh; 2003. p. 37. [Persian]
- 5- Toosi M. TahzibolAhkam. 7th Volume. Tehran: DarolKetabeleslamieh; 2007. p. 392. [Persian]
- 6- Reyshahri Mohammadi M. Mizanolhekme. 5th Volume. Qom: DarolHadith Cultural Institute; 2007. p. 2272. [Persian]
- 7- Madanian L, Shafeq SM, Shafeq SM. Developing a marital satisfaction model for Iranian couples. J Educ Pres; 2011;1:9-14.
- 8- Hosseinian S, Yazdi SM, Jasbi M. Relationship between the level of main family health and marital satisfaction of women in Karaj in the education secretary. J Educ Psychol Res. 2007;3(1):63-76. [Persian]

- 20- Taghizadeh Z, Behmanesh F, Ebadi A. Marriage Patterns and Childbearing: Results from a quantitative study in north of Iran. *Glob J Health Sci.* 2015;8(3):1-9.
- 21- Sanaei B, Houman A, Alaghmand S. Family and Marriage Measurement Scale. Tehran: Besat; 2000.
- 22- Mahanian Khameneh M, Borjali A, SalimiZadeh MK. The Relationship between Emotional Intelligence and Marital Satisfaction. *J Psychl.* 2006;10(3):308-20. [Persian]
- 23- Farahmand Z, Ahmadnia Sh. A gender study on the relationship between the ways (traditional and modern) of mate selection and marital satisfaction of families in Shiraz city. *J Spéc Soc Sci.* 2014;11(42):91-105.
- 24- Ayub N, Iqbal S. The Factors Predicting Marital Satisfaction: A Gender Difference in Pakistan. *Int J Interdiscip Soc Sci.* 2012;6(7):63-73.
- 25- Zaheri F, Dolatian M, Shariati M, Simbar M, Ebadi A, Hasanpoor Azghadi SB. Effective Factors in Marital Satisfaction in Perspective of Iranian Women and Men: A systematic review. *Electron Physician.* 2016;8(12):3369-77.
- 26- Ayatollahi Z, BankipourFard AH, Hosseini ShS, Hekmatnia M, Sayah M, Mahmoudi MJ, et al. Science of Family and population. Qom: Maaref Publishers; 2015.
- 27- Gharaati M. Partowi az noor; Minutes with commentary on the Qur'an. 1st Volume. Tehran: Cultural Center of Lessons from Qoran. 2007. p. 367.
- 28- Makarem Shirazi N. Tafsire nemoneh. 3rd Volume. Tehran: DarolKetabeleslamieh; pp. 282-3.
- 29- Gharaati M. Partowi az noor; Minutes with commentary on the Qur'an. 3rd Volume. Tehran: Cultural Center of Lessons from Qoran; 2007. p. 49.
- 30- Makarem Shirazi N. Tafsire nemoneh. 4th Volume. Tehran: DarolKetabeleslamieh; 2001. p. 442.
- 9- Heidari A, Eghbal F. The Relationship of Difficulty in Emotional Regulation, Attachment Styles and Intimacy with Marital Satisfaction in Couples of Steel Industries of Ahwaz. *J Soc Psychol.* 2010;5(15):115-34. [Persian]
- 10- Mazaheri A, Sadeghi M, Nasrabadi O, Ansarinejad F, Abbasi M. Relationship of styles of marriage with the quality and sustainability of marriage. *Q J Strateg Cult.* 2009;5(2):55-70. [Persian]
- 11- Ogunjuyigbe PO, Adeyemi EO. Mate Selection and Marital Fertility: The Case of the Yorubas in the Rural Areas. *Anthropologist.* 2003;5(1):9-15.
- 12- Moultrie TA, Sayi TS, Timæus IM. Birth intervals, postponement, and fertility decline in Africa: A new type of transition?. *Popul Stud.* 2012;66(3):241-58.
- 13- Mensch BS, Singh S, Casterline JB. Trends in the timing of first marriage among men and women in the developing world. In: Lloyd CB, editor. *The changing transitions to adulthood in developing countries: Selected studies.* Washington DC: The National Academies Press; 2005.
- 14- Vedadhir A, Taghizadeh Z, Behmanesh F, Ebadi A, Pourreza A, Abbasi-Shavazi MJ. Patterns of marriage and reproductive practices: Is there any relationship?. *Hum Fertil.* 2017;20(1):30-36.
- 15- Xu A, Xie X, Liu W, Xia Y, Liu D, Xu A, et al. Chinese family strengths and resiliency. *Marriage Fam Rev.* 2007;41(1-2):143-64.
- 16- Ghimire DJ, Axinn WG, Yabiku ST, Thornton A. social change, premarital nonfamily experience, and spouse choice in an arranged marriage society. *Am J Soc.* 2006;111(4):1181-218.
- 17- Xiaohe X, Whyte MK. Love matches and arranged marriages: A Chinese replication. *J Marriage Fam.* 1990;52(3):709-22.
- 18- Choe MK, Thapa S, Mishra V. Early marriage and early motherhood in Nepal. *J Biosoc Sci.* 2005;37(2):143-62.
- 19- Jawaheri Mohamadi M, Kalantar Kosheh SM, Farahbaksh K. The comparison of marital satisfaction between traditional and non-traditional couples in Tehran. *Fam Couns Psychother.* 2015;5(2):123-42. [Persian]